

FEIL HA BREIL

.... En hent
evit
marc'had
Landerne !

Maï goz
O neza
O neza
O neza !

Maï goz
O neza
he c'hegel lin !

KLEMMOU

E skeud ar c'hoajou bras, en hor bro gaer Arvor,
Edo va c'hêr sioul, eun ti kloz ha goudor,
Ar gaouen 'hervoude a-uz d'ar c'handi koz,
Trouz an avel, er gêvez, va luskelle bep noz.

Eno edo va mamm, va zad, va c'hoarezed,
Peger c'houek oa beva en hevelep oaled !
D'ar paour e tal an nor, e reemp aluzen,
Hag e "vennoz Doue" hol lakae laouen.

Tremen a ra bep tra !... Hon tud a zo marvet,
Ha diouz ar gêr, siouaz ! mont kuit hon eus ranket !
A drugarez Doue, en hor brasa diouer,
E ti eur vignonez e kavjomp degemer !

Ha breman tri bloaz oa, edomp, harp ouz hor bro,
En eur barreziñ koant, tiez brao tro-war-dro ;
Mâlloz d'ar brezel kriz ! e zorn a zo pounner !
Dirazan hon eus-ni tec'het e berr-amzer !

Ha pebez taol-garo ! ha kalet ar vuhez !
N'eus den gouest da c'houzout petra eo hon enkreiz !
N'hon eus mui kêr ebet ! Tra meurbet ankenius !
Trailhet eo hor c'halon, en eur stad ken doanius !

Al lern o deus o zoull, al laboused o neiz,
E gwasked ar c'hoad doue e c'hell kuzat ar bleiz ;
Ha ni da ziskuiza hor c'horf, koulz hag hor penn,
Paouroc'h ged ar paoura, n'hon eus ket eul lochenn !

Evel Veronika, war hent striz ar C'Halvar,
Tud vat a ziskouez kaout truez en hor glac'har ;
Ni a dle, va Zalver, bale dre Ho Roudou !
Kennerzit hor c'halon, sec'hit hon daelou !

Jezuz ! grit ma c'hellimp mont en ho paradoz
D'Ho kwelet, d'Ho karet, d'Ho meuli deiz ha noz ;
Etouez an dud eurus, hon ene vo seder,
Ne vezimp mui dilec'h ! eno vezimp "er gêr" !

TINTIN ANNA.

Ar brezel e Breiz

Skeudenn "L'Appel"

"LAZADEG AN INNOSANTED" Montroulez 29 genver 1943

Aet e oa an dud war o c'hement all ;
den ne venne plega da zen ; den ne venne
plega d'an Hini a zo da uhela ; gwalenn
ar brezel a zo deuet ha skel a ra kalet
ha, dre ma 'za, kaletoc'h kaleta e sko ;
brezel a zo war an douar ; brezel a zo
dindan ar mor hag, eus bro ar stered
zoken, ar c'hirri-nij, evel eun hed gwe-
nan, a dpol, a bep tu d'ezo, ar strafuilh
hag an dismantr...

Nak a zismantr, nak a diez devet, nak
a ilizou diskaret, nak a dud lazet e Brest,
en Oriant, e Sant Nazer, e Sant Malo
ha zoken e Montroulez. Etouez taolen-
nou euzus ar brezel, Montroulez, mar-
teze, eo ar gêr, eo bet dispaket enni an
daolenn euzusa !

D'an 29 a viz genver, da ziv eur gou-
de kreizteiz, daouzek karr-nij saos a dre-
meras a-uz kêr hag a stlapas warni, en
eul luc'hedenn, pemp bomb war nugen-
t. An drougou digouezet e kêr a voe bras,
pemp den war nugen bennak lazet, net
an droug digouezet, e skol bugale vihan
Sant Martin, a voe estlammus, daou u-
gent lazet en eur bern : *Torfed euzus !*

Ar skol-se a zo renet gant al Leane-
zed Gwenn ; daou glas a zo enni ; er

c'hlas kenta edo ar vugale vihan eus a
zaou da bevar bloaz ; eun ugent bennak
a voe gloazet hag 'o divesker d'ezo holl
torret koulz ha re o mestrez ar C'hoar
Adelaida ; etou vihan eus ar c'hlas-se a
varvas eun nebeud eurion goude ; pemp
pe c'houec'h bugel hepken n'o devoe
droug ebet !

Etre an eil klas hag ar c'hlas kenta
n'eus nemet eur speurenn ; ar bomb a
gouezas dres e kreiz ar c'hlas-niñ. Seiz
bugel ha tregont hag 'o mestrez, an di-
mezell Laurent. (ar C'hoar Sant Cyr,
eus a urz leanezed ar Spered Santel, gi-
nidik eus a Blouenan) a voe lazet war
an taol ; ar vugale-se a oa holl etre pevar
ha c'houec'h vloaz hanter ; o c'horioù a
voe diframmet ha dishenvelebet en eun
doare heugus ! eun drouez ! eur vrec'h
a-mañ, eun troad a-hont ; eus ar vrestez
he-urinn ne voe kavet netra nemet eun
dourn, eur c'har hag eul lodenn eus ar
c'horf bras ; eus a eiz bugel ne voe ka-
vet netra 'n holl, nak eun ezel nak un
distera tamm eus o dilhad.

Ar re o deus graet an taol skrijus-se
n'emaint ket hep gouzout a-benn bre-
mañ an daolou puih o deus laket da re-

dek nak ar gouelvan estlamus o deus
laket da zivoll warlerc'h o zorfed.

Breiz a-bez e kañv a stouas war ar
c'horfou maro hag an A. Dugarc deus
da bedi warno a lakeas kenver ha ken-
ver gouelvan Montroulez gant hini mam-
mou an Imnosanted santel lazet, o klask
laza ar Mabig Jezuz, war urz ar rotic
kriz Herodez, e Bethleem ha tro war
dro ; setu amañ e gomzou :

« Le bombardement de Morlaix est une
nouvelle page de sang que la barbarie
vient d'apporter au tableau de ses exploits !

« Aucun témoin ne pourra jamais ou-
blier la vision dantesque des mères accou-
sées fouillant les décombres à la recher-
che de leur petits, et emportant dans leurs
bras des dépouilles sanglantes ou expran-
tes.

« L'Évangile a raconté le massacre des
Innocents, c'était la même scène ! »

Hano a zo, — hag eun dta gaer e ve-
fe, — da zvel eur chapel war an dotar
a evas gwad glan bugaligo geiz Sant
Martin hag ar gerent glac'haret o pedi
enni a gavo o c'hriz skanvoc'h da zou-
gen hag ar geumouenn o disparti diguz

ar bed all a deuy eno da veza ken tano,
ma vennint gwelet drezi o bugale o c'ho-
ari war diri tron an Aotrou Doue.

Lenn a reomp e Istor Breiz (1) pa
deuas Charlez ar Bleas a-benn da gema-
ret kêr Gemper, d'an deiz kenta a viz
mae 1344, e zoudarded a lazaz eur bern
tud — 1400 den bennak, war a leverer, —
ha ne ehanjont o lazerez nemet pa
weljont eur bugel bihan oc'h en em star-
da war bruched e vamm maro hag oc'h
eva war he c'halon gwad e lec'h laez !

Penaos ne deufe ket ivez ar gwel eus
ar vugaigou vihan-mañ lazet en-dro d'o
mestrez-skol, da voukaat kalonou ar re
a zo e penn al lazerez ha d'o lakaat da
welet eo mall d'ezo pelloc'h ehana da
ober droug, met, siouaz ar spered kriste-
n a oa e bleuiñ breman ez eus 600
vloaz, e lec'h bremañ, an Drouk-Spered
eo an hini a ra e reuz.

Y. V. PERROT.

(1) Histoire de Bretagne d'Arthur de la Borderie,
t. III., p. 485.

Ar vuhez e Paris

Selaouit 'ta, va c'henvroiz,
Eur c'helou berr eus kêr Bariz,
Gouzout a rit 'n amzer vremen,
Beva 'zo trist ha trist kenan.

Eus ar mintin betek an noz,
C'houl labour c'houek, youank ha
koz,

Dienkrez tre ho sperejou,
Ne zontit ket en ho prejou.

Gouzout a rit ebarz er gêr,
Ar geusteurenn n'eo ket dister,
A-istribil er simind,
E vez ato eun tamm kig sall !

Eun tamm kig sall, eun ramm kig
moc'h

A gavit atao dirazoc'h ;
An amann a bileradou
Ne vank morse, war ho taoliou.

Pad an amzer-se ar c'hêriad
Vel an holl a rank labourat
Tenval e benn, rak ne oar ket
Petra d'e vern a vo aozet.

E baourkaez gweg, gwella ma c'hell
A venn alies mont diboell,
O klask evit ober ar pred
An traou ezommek a vez ret.

Prennet an nor 'ti ar c'higer
Tamm kig ebet ouz ar c'hreier,
Eus an amann pa vez hano,
M'hel lavar d'eooc'h e vez tano.

Poazet mat en eur podad dour
Avalou-douan, kaol ha pour
A zo friko 'vit ar c'hêriad,
Bez truez outan kouerliad !

En deizio all e vez dister
e geusteurenn gant Yann paotr-kêr,
N'en deus 'met soubenn an tri zraig,
Gant holenn, dour ha baraig.

Yann ar Roue

Kement menoz relijius a zo euzuz ;
Ret eo deomp stourm ouz ar relijiun
LENIN.

Estlammet e chomer pa glever tud a
zo, o c'hoantaat trec'h ar Sovieded er
brezel kriz a ra e reuz e Bro-Rusia ! Ne
sonjont ket er strafuilh a zivollfe war
an Europ dreist-holl, ma tigouesfe gant
ar meou Stalin kaout an trec'h !

Met, kristenien, an trec'h-se a vefe
hini an Drouk, rak mennoziou Karl
Marx, Lenin, Stalin, a vefe skignet dre
an holl broioù ha ganto o oberou-fal-
laker, o zorfjeou hudur o deus graet eus
ar Rusianed ar reuzeudika pobl a zo
war an dotar.

Arbad d'eomp ankounac'haat, ni ka-
toliked, eo bet kondaonet gant an Iliz
ar C'Homunism, evel ar wasa kelenna-
durez a zo bet biskoaz, hag a zigas d'he
heul e kement lec'h ma teu da gaout ar
pleg war gorre, ar gasoni, an dispac'h,
al lazerez, an dienez, ar maro !

Arbad d'eomp ankounac'haat eo ar
Volcheviked, tadou an Dizoueelez er Ru-
sia ; inti eo o deus dismeganst ha dis-
karet ar relijiun, ha lazet karantez Doue
e kalon ar bobl !

Spontet e chom eun den, hag a zo
yac'h c'hoaz e spered, dirak testenioù ar
brezel diaotek a reer da Zoue er vro
baour-se hag a zo testenioù ha n'hell
den mont en o eneb.

Dibabet hon eus hinennou anezo ar-
man hag ho lakaat da brederia war ar
pez a zigouesfe en hor bro, ma teufe
ar Volcheviked da c'hounit ar brezel-
man.

Dal m'o devoa kroget ar re ruz da
ziskar ar c'hredennou relijius e voe skoet

gant servicherien ar relijiun na petra 'ta
E 1922 : Eun niver bras a eskibien hag
a veleien a voe lazet ; an ilizoù distrujet.
Ar vicherourien a rankas er bloaz-se, da
c'houl Notaleg, digas war ar blasenn
skeudennou santel o ziez evit ober gan-
to eun tantad...

E 1923, e voe lammet digant ar ve-
leien o gwirioù ha laket e voent war
renk an dud diskiant ! N'o devoa ket
zoken ar gwir da gaout o c'harten-va-
ra. Evit an distera digarez, e vezent la-
zet... Er manioù an holl venedh a ve-
ze fuzuilhet. E Pern, an arc'heskob An-
drawik a voe enteret ez-veo. Pennadur-
reziou all an Iliz, a veze lakaet da c'hour-
zavh eur vezerenti skrijus...

Er bloaz 1927, Stalin a en em glem-
mas dre ma ne raed ket a-walc'h a vre-
zel c'hoaz d'ar relijiun. Neuz, enezenn
Solomsky a voe graet anezi eun toull-
bac'h evit kraouia ar veleien a gant'hou.

Er bloaveziou 1928-29, an heskinerez
kriz-se a seblantas mont war vianaat.
Met ma ne oa ket kement a dorfejoù, e
kendalc'he bepred ar brezel d'ar relijiun,
en eun doare all : Ar re a grede c'hoaz
gpulenn ma vefe digoret eun iliz d'ezo
a ranke rei o anoioù d'ar polis hag e
teent paea tailhou poumner. Eul lezenn
a roas urz da labourat da zul ha d'an
deizioù-gouel. Micherourien hag a na-
c'has labourat da zeiz Nedeleg a voe
tennet digant'ho o c'harten-vara (Ke-
lounenn an Dizoueed, Niv. Io. 1929).
Difennet groñs e voe kas d'an iliz ar
vugale ar-zindan 8 vloaz.

Er 1930, holl gleier Bro-Rusia a voe
kaset d'an teuz, hag e 1931 abostolerez

an Dizoueed a yeas war wasaat. Kelouennou nevez, mirdiou, « kloerdiou » eneb ar relijion, filmou, levrديو, a voe savet. War an « chennr-se, digasomp sonj o devoa ar Volcheviked diskaret er bloaz 1925, eur c'hiz kaer ha kristen : Ar c'hiz pa e Rusia a-bez, da genver ar Sul-Fask da embann e penn ar c'helapennou ar c'homzou-man : *Savit eo ar Christ eus a varo da vao* !. Ar re ruz a roas urz da lakaat en o lec'h : *Kant vloaz a zo hirio m'eo bet ganet Karl Marx*.

Difennet striz e oa emikann levriou relijion ha levriou iliz ha difennet ken striz all d'ar mammou komz eus a Zoue ha deski o fedennou d'o bugale !

Nag a brosesou beleien a zo bet c'hoaz edoug ar bloavezioù 1936, 1937, 1938, 1939, evel hini ar 36 beleg-se, en o zouez pemp katolik ha teir leanez. Eur paotr a 19 vloaz hepken, Oleinikoff, a voe laket e penn ar varnedegez, hag e kasas d'ar maro an holl dud-tamallet-se.

En 1940, er broiou aloubet gant ar Sovieded, Lettonia, Estonia ha Lituania, 1.200 beleg a zo bet lazeta, 3.000 harluet, hag ar re a jome a voe kaset d'ar galou !

Ar Vatikan a ro da anaout en delziot-man ez eus bet kaset da c'haleou inizi ar Mor Gwenn 700 beleg katolik. Ar veleien-se a oa bet tapet gant ar Sovieded eus miz gwengolo 1939 da viz mezeven 1947, e Lituania, Estonia ha Letonia hag harluet e voent e inizi Solowetzki. Da c'houlennou graet ouz gouarnamant Moskov, henman n'en deus ket gellet

Chicago Daily Tribune FINAL

nae'h, met anzavet en deus ne oa nemet 150 beleg kraoniet !

Hag an ilizou diskaret ? 203.442 a voe diberehennet e 1925. « Ar Sovieded o-unan, eme an Arc'heskop Euboje, o deus anzavet e oa bet distrujet 24.000 iliz ha chapel, ha keriou a zo n'o deus iliz ebet ken ! » Unvaniez an Dizoueed a zo galloudus meurhet : Bep bloaz e c'houneze tachenn : E 1928, he devoa 250.000 ezel ; e 1930, 600.000 hag e 1938, 7 milion a izili.

Eun daolenn skrijus eus torijejou ar Volcheviked 11.600.000 A DUD LAZET BETEK 1937

Tiegez an Impaler
50 eskob
4.860 beleg
7.824 mestr-skol ha kelenner
8.920 medisin
68.000 polliser
75.490 ofiser
120.000 den e karg
355.250 skrivagner
360.000 soudard
892.000 micherour
hag ouzpenn 8 milion a gouerien

DORN MOSKOV
gwelet gant an... Amerik...

Ar « Chicago Daily Tribune », unan eus brasa kelouennou pemzediek an Amerik, nebeut amez goude ma voe digoret ar brezel etre an Alamagn ha Rusia, a embannas ar skeudenn-mañ gant ar c'homzou-se :

An dorn a zistrujas aoterion al lidou sakr hag a vuntraz servicherien Doue e Rusia... An dorn a flastras Ukrainiz hag a lazaz m'erehed ha bugale Bro-Finn (Finland)...

DORN MOSKOV ER SPAGN.

Krist kre'h an Elez (e kichen Madrid) fuzuilhet gant ar re ruz e miz eost 1936... E Breiz, dorn Moskov a rafe kement all d'hor c'halvarioù...

Ha doare-beva ar bobl dindan renerez Lenin ha Stalin ? Eun druez ha n'he deus ket he far war an douar.

Stad ar vicherourien, ar gouerien, an tiegezioù n'eo ket bet gwellaet gant ar re a bromete kement a eurusted ! An dienez, an naonegez dreist-holl a reas kalz a reuz :

Er bloavezioù 1921-22, 40 milion a dud naonek a gaved e Bro-Rusia (an drede, renn eus ar boblans) ; tost da 4 milion a dud varo. War 50 milion a vugale, 9 milion a voe dilezet e 1938. Klanv e voent holl, o c'horf goloet a c'houlloù... Eur medisin, an Dr Nevzorov a dou beza gwelet en eun ti eus ar C'hrime, 200 burgel gourvezet war an douar noaz... Lod anezo a oa toc'hor, lod all maro !

Levevez ebet ken war dremmou paourkez bugale Bro-Rusia, a vez desket d'ezo er c'hatekiz bolchevik ar gourc'hemennou-man : « E rankes nae'h Doue ha kement tra a zo relijius. Ne dlees ket enori da dad ha da vamm, nemet e vefent komunisted evel m'her goulenñ ar Sovieded ».

En Ukrain hepken, eur milion a dud a varvas gant an naon !

Ha stad an dud diwar ar maez ? N'eo ket laouenech. Gwelit : er bloavezioù 1927-28, ouzpenn dek milion a gouerien 13.700 kaset d'ar galou. Ha pegen reu, zedik c'hoaz e teuas da veza labourerien Iouar al Letonia, an Estonia ha Lituania, pa gouezas war o bro, dorn Moskov, e 1940.

Epad bloaz ar Yuzevien a lakeas poutron ha strafuilh da ren er broiou bihan-se ; ne ouezer ket petra eo deuet da veza 38.895 den eus an Estonia ; 15.000 den eus al Lituania a varvas e kambreier ar Guepeou hag eus an 22 d'an 27 a vezeven 1941, 50.000 den a voe lazeta e hent all ; en Estonia, abaoe 1940 ez eus 11.865 den ha n'eus bet klevet ano ebet anezo.

Er Spagn : 12 eskob, 17.500 beleg ha leanez a zo bet lazeta gant ar re ruz epad Dispac'h 1936.

Pep tra a vez graet e Bro-Rusia evit dismegansi an Tiegez. « N'hon eus mui na tad na mamm ! » a vez desket kana d'ar yaoutankiz volchevik !

Kalz a draou a vefe c'hoaz da gvarret war Baradoz ar Sovieded ha n'int nemet ar wirionez, sioutaz !

« Dienez vras ar bobl rusiat, dindan sklavered ar Volcheviked a zo kalz gvarsoch eget ar pep he devoa bet da c'houlzani en amez ar Tsared (1) ...Sklavered ar Volcheviked a zo gvarsoch eget ar maro ! (2) »

Setu ar varnedegez a zouge war an dud-se, kenta Ministr Bro-Saoz, Winston Churchill, hizio mignon bras Stalin, hag en deus graet gantan eun engleio diaoulek, evit teurel ar bed kristen er gwaza anken !

(1) Winston Churchill 11 ebril 1919
(2) Winston Churchill 11 genver 1940

« E nep lec'h, n'eus bet muioc'h a waskerezh, muioc'h a zoad skuilhet na muioc'h a grader dispaket, eme d'ar 15 a viz ebrel 1941, an Ao. Euloje, arc'heskob ilizou orthodox Bro-Rusia en Etu-

E Szarograd (Ukrain) an iliz a voe graet anezhi eur villin evit an elektrisite. Elec'h an aoteriou e oa dynamolou, froellodou (turbin). Dal ma voe argaset ar Volcheviked gant armeou an Alamagn, giz vat ar gouelioù relijius a deuas en dro. Ar merc'hed yaouank-mañ o deus gwisket gant livenezh o dilhad kaer evit dougen er prosesion skeudenn ar Werc'hez hag ar Mabig Jezuz.

Dora Moskov a zo tec'het. Ar feiz a vleuni a-nevez !... (Luc'hskeudenn diembann)

rop, hag e lavare henman c'hoaz : « Va bro a zo deuet da veza ar park hep har, zou a welas ar Profed... Goloet eo a relegou o neuve er gwad ! »

« Er vro divent-se, elec'h m'ema an diaoulou o ren dindan stum mistri ar republikou, e weler armeou kadarn o bregi gant ar brasa emgannou a zo bet bis-koaz ! »

Heli a reomp, a greiz hor c'halon, ma teuit a-benn da beuziskar galloud ar Volcheviked dispac'herien ! » a lavare d'ar 7 a viz eost 1941, an Ao. Constantini, sekretour Breuzie ar Feiz, er Vatikani, en eur ober ano eus Brezel Bro-Rusia.

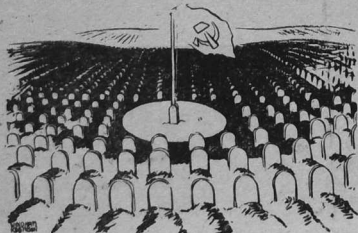
Rak, eun dra a zo sklêr, ma teufe armeou ruz Stalin da gaut an trec'h war an Alamaned, war armeou an Europ, arabad kredi e chomfent a ziv war riblou ar Rhen ! Nann, Bro-C'Hall hag hor Breiz d'he heul na petra 'tu, a goueste ivez dindan o c'hrabanou ruz-gwad. Neuz, tudou keiz, e rafec'h anaoudegez gant eur waskerezh hag eun heskinerezh ha no deus ket o far en amzer-man !

« Peoc'h Stalin ? Eur gelaouenn saoz The Morning Post, eus Londrez, a ziskouez d'empetra e vefe, en eur embann ar skeudenn-man : Eur vored war ar bed ! »

Doue r'hon diwallo eus ar gwall zavoud-se !

Herri Caouissin.

Danvez ar pennad man a zo tennet eus : **Christianisme et Bolchevisme**, an abad P. L. Guichard, (Imprimerie ar c'hardinal Baudrillard, warnan) hag eus kelaouennou saoz hag amerikan.

« PAX STALINIANA »
(The Morning Post, 12-6-1937)

War an niverenn diweza em eus komzet da lennerien Feiz ha Breiz eus ar vengleuzierien a zeuas eus Bro-Arden da chom da Di-ar-Vur, e parrez Pleiben, war-dro ar bloaz 1781.

Tost da seiz-ugent vloaz kentoc'h, e 1644, hervez kalc'hoz koz ar barrez, e kaver roud, e Tri-ar-Vur ivez, eus eun nebeut glaouerien ha mengleuzierien deuet di eus an Iwerzon (Hiberni, Irland pe Eire) o bro c'hinidik Ranket o devoa moarvat kuitaat o enezenn — Enezenn ar Sent, evel ma vez graet anezi — evit tec'hout diouz protestanted fallakr Olier Cromwell, gwarezur Republik Bro-Saoz, a oa eno oc'h heskina ar gatoliked.

Reudeuzik-bras e oa stad Irwerzoniz d'ar mare-se. Lammet e oa bet diganto o holl gwirioù hag o danvez ha prizoniet pe laz et beleien.

Truezusoc'h e oa o doare eget hini al loened mut. Kalz anezo a gavas gwelloc'h dilezet douar o zud koz ha mont da glask repu d'ar broiou estren kentoc'h eget chom da veza breset ha merzeriet gant o enebourien touet, ar Saozon digalon ha kriz.

Darn eus an dec'herien en em dennas e Breiz, evel ar repuidi a rankas kuitaat o bro pa grogas brezel ar bloaz

1914 hag an hini a zo c'hoaz o ren hiro an deiz. Hervez gwelout penaos eo bet digemeret an dud reuzendik-mañ gant hor c'henvez, e c'hellomp kredi e voe madeleus Bretoned an amzer-se ouz ar re o devoa treuzet ar mor evit dont d'hor bro da glask eun tammig gondor hag ar peoc'h.

Kristenien sentus ouz lezen an Iliz e oa ar paour kèz Iwerzoniz, evel ar Vretoned o-man. Ouspenn ma oa an daou rumm dud-se breudeur dre ar Feiz, e oant c'hoaz, e gwirionez, kerent dre ar gwad, o veza ma oa o diou ouenn merc'hed d'ar Gelted koz, mistri brudet an Europ gwechall. Hag eun dra c'hoaz a unane tud an diou vro kenetrezo : ar gasoni o devoa ouz ar Saozon, o enebourien a-holl-viskoaz. Rak-se ez eus lec'h da gredi oc'h en em glevas mat an Iwerzoniz-se gant hon tud koz hag e voe ar re-mañ trugareuz en o c'heñver. Gwebut a raimp pelloc'h e kavas ar re zivroet tud tonius da envel o bugale nevez-ganet, ar pezh a laka anat e reed stad anezo.

Er bloaz 1644 e kavomp, e Pleiben, Alan Touzin ha Jileta Dridan, eus Bro-Iwerzon, « hibernois de nation », evel ma lavar ar skridoù koz. Niverus a-walc'h e oa an Iwerzoniz er barrez-se, ha setu amañ anezho eun nebeut anezo : Er bloaz 1645 e voe badezet bugel Denys Sullivan hag Helena Galgan ; ar vaeronez a voe Marc'harid ar Stager, dimezell Iwanenn, o terc'hel lec'h an itron a Gerosarc'h-Buzid.

Pevar bloaz diwezoc'h e c'hane eur c'hrouadur da Jeyom Donnat ha Marc'harid Donnat ; Reunan a Gêrlec'h, ha ron Trezigidi, a voe ar paeron, ha Mari Euzeno, itron Kêrvastin, ar vaeronez.

D'an 2 a viz Mae 1660 e voe badezet Paol, mab Corneli Linch ha Jileta Cler, o chom er vourc'h. Ar c'hompaer a voe an Aotrou Yann ar Gênkiz (du Plessis), alvokad e Lezvarn veur Breiz.

En hevelep bloaz, Anton Lope, lezanvet Bengala, a yeas da envel eur bugel da Vatulin Chouin ha da Vari Grossilin, daou bried iwerzoniat o chom e Kêravidant hag oa oc'h ober glaou e koad Trezigidi.

Er bloaz 1676, Per Lezparler a Goadkarrig, aotrou ar Vuzid, ha Jann a Gêrgadalen, itron Lezvez, a zo paeron ha maeronez d'eur c'hrouadur d'an denjen-

til Yann Coattelan ha Mari Soullivan.
 Er bloz 1690 e voe kristenet eur bugel da Hamon Morphy ha Renea Ques, hag unan-all da Yann Coattelan ha Jaketa Mahoni. Paeron hemañ a voe an A. Herri ar Pach, noter.
 Ne seblant ket e vije bet dimeziou, epad an 50 vloaz a dremenjont en hor b), etre an Iwerzoniz deuet da Bleiben

ha tud ar barrez-se. Ha koulskoude, em eus marsoñj da veza anavezet eun Donnat, maro e Kerilouz, eur pennadig arak ar brezel-all, war-dro ar bloaz 1912 moarvat. Eur paotr yaouank klavidik e oa; dizemez e chomas ha, d'am soñj, e voe an hini diwezhañ a tougen an ano-se dre amañ.
 Yann AR GO.

MERVEL EVIT BEVA

(Istor ar c'hreunenn winiz)

Edod er miziou du, eun dervez tenval ha yen. A-hed ar c'haeou e weled frouez ruz ar c'hirzin hag ar roz-gouez, ha war bep delienn, ar glasreo en doa lezet c'hoaz leun a berlez bihan: tu ha tu n'oa nemet geot sec'het ha deliou melenet. Dre ar strejou bouilhennek, e tremene, a vare da vare, eur c'harr bras, renet gant eun den hag a zouge eur pez kravatenn c'hloan en-dro d'e c'houzoug, hag a heje e zivrec'h, bep an amzer, evit lakaat ar gwad da labourat, hag en em domma, eun tammig.

Bez ez oa eun dervez trist, mard 'oa unan: an dud-se, hag a zo hanvet ar varzed, a 'oa laouenn-holl o pourmen, o welout pegen trist oa ar miziou: lakaat a raent an distidigez-se e gwerziou, hag he gwerzent, goudeze, da baotred ar c'hazennou.

Met, en deiz-se ivez, eur c'houeriad a yeas da hada. E zac'h paket gant ar dindan e vrec'h kleiz, e kerze eun war an douar, ha gant e zourn e stlape an had war an ero, bet digoret gant an arar. Da bep paz, e zourn ivez a rae an hevelep labour: teurel a rae gwiniz kaer, ha boutedet mat, hag ar re man a goueze, a ruilhe eun tammig, hag en em guze e gwaskou an douar labourat.

Kenderc'hel a reas evelse da hada betek an abardaez. Neuze e zac'h o veza aet goulo, hon den a gemeras hent ar ger evit dibri ha kousket.

Bez e voe eur c'hreunenn winiz hag en em gavas he-unanik, etre diou bouloù, denn zouar yen ha gleb. Hag ar c'hreunenn gaez a deuas da veza trist maro. Tenval oa, ha leiz, en-dro d'ez, hag an

denvelijenn hag al leizadurez a yeas c'hoaz war gresk, rak, war-lerc'h glasreo ar mintin, e rae breman aihenn, stank, stank Peadra a oa da fallgaloni!

Ha setu ar pez a reas hor greunennig baour. E riskl da wasaat c'hoaz he foan, hec'h en em lakeas da louka a bep seurt sonjou, sonjou eus amzer he yaouankiz, eus an deizioù eurus he doa anavezet gwechall.

Sonjal a reas er mare-se eus he buez, ma kreske seder en eur penn ed, tommet gant pokou an heol, lusket gant an ezennig avel, o tridal gant levneze, evel eur bugelig etre divrec'h e vahum garet. Ar parkad ed a-bez, liou mergl-kouevr d'ezan, a oa leun a bennou war o gar, hag, a-us d'ezo, en oabl glas, eun heol, lugernus a bare hag holl al'houerierien ar vro a gane, adalek ar mintin betek an noz. Ha pa guze an heol, ne veze na tenval, na yen, evel breman, met eur c'hizennig glouar a en em lede war ar miziou hag a skuilhe ar freskadurez e pep lec'h. Epad an noz zoken, al loar archantet a vouz'hoarze laouenik ouz ar parkeier ed o tarevi.

An amzer eurus oa, amzer nijet kuit evit atao.

Rak sioutaz! Dont a reas an deiz spontus ma voe klevet trouz ar falc'h o sini er parkeier, ha, gant he moutez c'harr, oc'h ober he hent a dreuz ar pennou. Prest goude, e teuas tud gant o restel, hag an ed a voe endrammet ha karget er c'hirri. Ar park holl a oa henvel ouz eun dachenn a vrezel, a veze sammet anezi, er c'hirri, ar re varo hag ar re c'hoazet.

Eun deiz spontusoc'h c'hoaz a zigouezas. War al leur, kounnaret, an dourneuz a loukas an ed paour, tamm goude tamm, hag o gwaskas, hep truez ebet. Ar pennou a voe distammet hag ar greun, bet savet, evel breudeur ha c'hoarrezed, en hevelep kavell, a voe strinket, pep hini eus he c'hoatez, ha n'en em weljont biken mui.

Da vilhana, er zac'h, en em gaved c'hoaz eur maread en eur gichen. Start edod, eun tammig, hag awechou e veze sklabez poan o kaout an alan, met evelato e c'helled marvailhat an eil gant e ben; kalz c'hoarrezed reuzeidik edor.

E skoaz breman, dilezet a-greun, he unan penn, ne c'helle mui gortoz nemet ar maro.

Ar c'hreunenn winiz a ouie peger fall oa ar glebor eviti, deuet oa da veza ken kizidik, nevez 'zo. En em zantout a rae o c'hoazez hag evel oc'h en em zispenn. Santout a rae ar glao oc'h en em zila muioc'h mui en he gwazied... Abarz pell e vije truezet, penn kil ha troad, gant al leizadurez... Ha neuze petra c'hoarvese ganti?..

En deiz war-lerc'h, an oged a yeas hag a deuas, a-dreuz an douar hadet, hag ar c'hreunenn winiz a voe bountet en eun toull bac'h: gant douar war gorr, douar dindan, douar a bep tu d'ez. He gwele nevez a oa yenoç'h eget biskoaz.

Ar c'hreunenn winiz en em gavas klav bras. Kompren a rae ez oa eun dra bennak vras o labourat anezi; an dour en em zile tu ha tu, n'oa mui eun neudenn zec'h en he c'hreiz. Edo etre dent ar maro!

Neuze e kasas eur sonj ziweza, eur sonj leun a geuz hag a dristidigez war-du deizioù kaer he yaouankiz ha ne c'hellas ket miret da lezel ar glemmadedenn-man:

« A ! perakoun-me bet krouet, ma rankan mervel en eun doare ken mantrus ? Gwelloc'h e vije kalz evidoun, n'am bije gwelet morse sklerijenn an heol, hag e vije bet espernet d'in an dismantr-man. »

Neuze eur vouez en em roas da glevet d'ar paourkez emzivadeg, hag ar vouez se a zeblante dont eus kalon an douar:

« Ne gemeras ket aon, emezi; ne vezi ket dismantr. En em ro holl d'ar fizians, hag e prometan d'it eur vuhez welloc'h. Asant mervel, eur pennadig, abalamour m'eo va bolontez, hag e vev. »

« — Plou oc'h c'houi hag a gomz ourzin, evelse ? a c'houlenas ar c'hreunenn winiz, gant leun a zoujans, rak ar vouez a zeblante komz d'an douar a-bez, ha zoken d'ar bed-holl. »

« — Me eo an hini a grouaz ac'hannout, hag a fell d'in breman da groui anevet, a respontas ar vouez. »

Neuze ar c'hreunenn baour, toc'hor, dre eur bedenn virvidik, a en em lakeas holl etre daouarn he c'hrouer, ha ne ouezas mui netra eus netra.

«*»
 Eur vintivez nevez amzer, e penn kenta ar bloaz, eur c'heotennig c'hlas a zave he fenn a-us d'an douar gleb. An heol a bare ken skedus en oabl, ma tivrogede ar parkeier. Hag uhel, en er strolhadou al'houerierien a gane.

Ar c'hreunenn winiz, rak ar c'heotennig c'hlas oa hi, a zellas, a bep tu, gant dudi. Distroet oa a-nevez d'ar vuhez, gwelet a rae adarre an heol, klevet a rae an al'houerierien. Edo eta oc'h asvep !... Pebez burzud !

Ha n'eo ket he unan, rak dre ar park, tro war-dro d'ez, e wele eleiz a c'heotennou glas all, o sevel o fenn: he breudeur hag he c'hoarrezed oant.

Neuze ar blantennig dener a dridas gant ar joa, ar joa da veza a-nevez, hag e seblantas d'ez e tie hiviziken, dre anaoudegezh vat, pignat betek bolz an nenv evit he floura gant he deliou.

Hag, evel m'he defe an hevelep joa roet diouaskell ivez d'ezo, an al'houerierien a nije uheloc'h uhela hag a gane skleroc'h ha lizirinoç'h.

Hag eur vouez ha ne deue ket, er wech man, euz an douar, met eus an nenv, a lavaras:

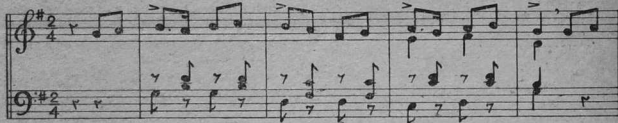
« Ma ne deu ar c'hreunenn da vervel, goude m'eo bet taolet en douar, e chom he unan, met ma varv, neuze, e toug kalz frouez. »

Troet eus parabolennoù Joergensen gant L. B.

"Ebeulez ar flourenn"

Gwe-let em eus en eur Flou-renn, eun e-beu-lez koant ha mat : en e-

Seu-lez koant ha-laou-en hag a frin-ge, kreiz ar prad Ji bi di Ji bi da, tro-

omp hall war ar flourenn Ji-bi di Ji-bi da ma vo an hall Laou-en

Gwelet em eus en eur flourenn,
Eun ebeulez koant ha mat ;
Eun ebeulez koant ha laouen.
Hag a fringe, kreiz ar prad.

An ebeulez dal m'her gwelet
A zavas he fenn en aer,
Da gaout ar gleud e tiredas
Hag hi o c'hourrichal kaer !

Diskan

Jibidi, Jibida,
Troomp holl war ar flourenn.
Jibidi, Jibida,
Ma vo an holl laouen.
Jibidi, Jibida !

Eun ebeulez am eus gwelet
O peuri kreiz ar geot glas.
Hag etât terri he sec'hed
O vont d'eva dour d'ar waz !

En eun taol, setu ma tremen,
Eun den yaouank hag a-stok,
Ha d'ezan eun doare seven,
En e silhad gwisket klok.

Ar paotr yaouank her c'habestras,
Setu int en hent o daou,
Pell diouz ar vamm o luskellas.
Doue r'o miro diouz gaou !

- 1) Dâ eo kregi gant ar c'hlobad, kerkent ha ma vez kanet an diskan.
- 2) Epad ar c'houblad : e raer eun dro-nou emañ warno an taol mouez eur heja an daouarn pa gaver ar sillabenzans, en eur skei gant an troad hag en
- 3) D'an diskan e chomer a-zav. Pa leverer Jibidi e lammer war an troad dehou, pa leverer Jibida e lammer war an troad kleiz ha goudeze, e lammer warno bep eil, epad ma kaner ar c'homzou all. (1)

An dans-tro-man a c'hell beza implijet evit ar c'hoari anvet « Polka ar c'hadoriou ». Laket e vez ar c'hadoriou e kreiz, kein ouz kein. Kement a gadoriou a dle beza hag a c'hoarierien. Ar re-man a dro en eur rei an dorn d'an eil d'egle. Pa jom ar zonerz a-sav, pe pa ra mestc ar c'hoari eur sin, an holl a glask azeza. An hini n'en devezo ket kavet eur gador a'zay er maez eus ar c'hoari; lammet e vez kuit eur gador hag ar c'hoari a ya er dro a nevez.

(1) Au couplet on tourne en rond en marquant le pas et en balançant les bras en mesure.

Au refrain, on s'arrête. A « Jibidi », on saute sur le pied droit, à « Jibida », sur le pied gauche puis alternativement sur les 2 pieds pendant la mesure sur vante.

Bien marquer le rythme en frappant le premier temps de chaque mesure. C'est à dessein que nous proposons un accompagnement très simple afin qu'il puisse être exécuté par tous.

Mistri ha mestrezed-skol !
Deskit kana brezoneg
d'ho pugale.

(Premit "Soniou bugale" 8 real al levris)

“EUR SIZUNIAD MARVAILHOU GWIR”

KONTADENNOU A VRO-EIRE

DASTUMET GANT DOUGLAS HYÔE (AN CRAOIBHÍN)
SAVET E BREZONEG DIWAR TROIDIGEZH H. HUËRRE

Kontadenn an eil nozvez ; GOBAN AR C'HALVEZ

Pa voe noz anezi, e voe hopet warnan ha lakaet koan war an daol. Kinniget e voe d'ezan a bep seurt meuzioù hag a bep seurt evajou, ha pep tra a oa gwelloc'h eget en dro a-raok. Debri hag eva a reas leiz e gof. Neuze e voe kaset da gamb ar Itron, a lavaras d'ezan : « Dare out da gonta da varvailh ? » P'en devoe lavaret ya, e lakas an Itron war he muzelloù eun ibilig, hag e ch'houitell. Ar voger a-gostez a zigoras, hag an hevelep tud a zeuas tre, o daouzek, gwisket evel er derc'hent. Pep gwaz a oa e wreg en e gichen. Pa voent azezet e lavaras mestrez ar maner da Ziarmuid : « Achanta ! boulec'h bremañ da gontadenn ! » Met, a-greiz ma edo Ziarmuid o vont da zigeri e c'henou da gomz, unan eus ar maouezed a gaozeas. Ziarmuid ne gomprens mann er pezh a lavare, met an Itron a lavaras kerker : « Kastizit ho kwiragez, anez ne selaouint ket didrouz. » Neuze e skoas pep gwaz gant pep maouez gant eur vazig-strobinella, he lakaas da veza eul levrann gwenn, hag a lavaras : « Bez sioul ! » Al levranned en em astennas e-harz treid ar wazed, ha Ziarmuid a stagas gant e zanevell :

Goban, ar c'halvez, a oa genidik eus an hevelep lec'h gant va c'hentadou hag istor Goban a zo bet kontet gant an tad-koz d'an tad ha gant an tad d'ar mab, betek m'eo bet dastumet ganeñ-me da ziweza. Er pezh emañ o vont da gonta n'eus ket eur ger na vefe ket gwir. Pa oa yaouank Goban, n'oa ket eur c'hal-

vez ken reuzeudik hag hen. Eun devez edo o tistrei d'ar gêr goude beza bet o klask fred. N'en devoa ket kavet Brevet oa gant ar skuizder hag ar rangalon. A-greiz ma edo war hent an distro, e kouezas ar c'houked warnan. Kement benveg en devoa a oa gorroet en eur sac'h t'n devoa lakaet en e gichen a-raok kregi gant e gousk. Korriganezed a zeuas a-greiz e gousk da lennia d'ezan e veniou. O adlakaat a rajont en e sac'h.

Goban pa zihumas a zistroas d'ar gêr. Hag e wreg goulenn outan ha kavet en devoa labour : « Nann avat, eme Choban. — N'out ket evit dont a-benn eus da daol, emezi. » Tri pe bevar devez warlerc'h e loc'has adarre hag ec'h en em gavas en eul lec'h ma saved eun ti bras. Goulenn a reas labour digant mestr al labourerien. Hemañ gant e strollad a oa end-eeun o vont da leina pa erruas Goban. Goban a c'houlenas outan : « Petra rankan ober, ac'hann ma tistroot ? — Gra 'ta d'in, eme ar mestr o klask goapaat, eur c'haz daou lost. » Hag heñ da lein. Pa zistroas, en devoa Goban kizellet eur c'haz-maen, daou lost d'ezañ. Ha biskoaz ne oa bet gwelet kaeroc'h k'az eget hennez. Bamet e voe ar mestr dirazan : « Eun disterik all a labour am eus c'hoaz hag a seblant da veur a hini ac'hanomp beza diaes da ober. Ma plij d'it, gwel ! » Sanket e oa bet eun tach en eun treust e beg talbenn an ti. Rei a reas ar morzol da Choban en eur lavarout d'ezan e oa ret peursanka an tach

er c'hoad. Ha Goban tapa krog er morzol hag her banna. Hag ar morzol a yeas da skei war benn an tach, ken brao ma'z eas heman en e bez er c'hoad. Hag hini all anezo ne oa gouest da ober kement-se. Pa welas mestr al labour an taol se, e lavaras da Choban e oa eur mailh a zen hag e roas labour d'ezan. Kenderc'hel a reas Goban da labourat ha ne oa ket eur gwaz hag a rae e labour hanter kooùs hag hen. Ken ampart oa ma teuas da veza mestr d'e dro. E-kenver sevel tiez ha labourat war brenn ne oa tamm labour ebet ouzpenn d'ezan. Tremmen a rae evel an amparta mansoner a oa er bed. Diwar neuze, e kement lec'h ma veze eur c'hastell da sevel, pe eun ti bras, e save klask da Choban evit ren al labourioù. Dont a reas a-benn a bep tra. En e aez e teuas, ha kalz madou a zastumas.

Koza a rae ha kollet en devoa e wreg. N'en doa ken nemet eur mab, met heman n'oa ket gouestoc'h eget kalz re all war ar sevel-tiez. War a greded e oa gwir vab da Choban, met n'oa ket e gwirionez. Kerse en devoa kavet Goban epad pell dre n'en devoa mab ebet. Pell 'zo oa dimezet a-raok ma roas e wreg eur lugel d'ezan. Ha p'he devoe unan, n'eo ket eur mab e voe, met eur verc'h. D'ar c'houz ma teuas houman er bed, n'edo ket Goban er gêr ; neuze ar vaotez koz a oa bet war-dro ar vamm hen devez kontet da houman e oa eun amezeg hag he doa bet eur mab d'an hevelep deiz. Edo eta o vont da lemel ar bugel se digant e vamm d'e lakaat e kavell ar verc'hig, ha da rei d'an amezegez merc'h Goban. Sed ar pezh a reas Goban, pa voe distro a gavas eur mab hag a voe laouen-meur. Met pa voe ar bugel gant e gresk, ne denne tamm da Choban, hag heman a ziskrede n'oa ket hennez e vab. Klevout a reas, a-benn ar fin, ar brud en devoa bet e gwirionez eur verc'h hag e oa bet lakaet eur paotr en e lec'h. Laouen e vefe bet o tizuzat ar verc'h se hag ouz hec'h eureuji gant e baotr, met ne oute tamm e pe lec'h edo. Ober a reas e venoz, evelato, ne dle ket beza er vro a-bez plac'h yaouank ebet gouest da veza speredekoc'h eget e verc'h d'ezan : « Rak he lod he deus bet, hep mar, e ijin he zad. Ma kavan speredeka merc'h ar vro, ez eo anat eo va hini-me, ha ma tenn d'in war ar marc'had, e c'hellan beza di-

nec'h. » Biskoaz n'en devoa Goban lavaret da zen penaos en devoa desket sevel tiez. Lavarout a reas d'e vab e oa poent klask priet : « N'emaoun ket e chal a-se », eme ar mab. Neuze ez eas Goban er-maez, e lazas eun dañvadez, e lamas ar c'hroc'henn diwarni en eur lezel ar gloan war ar c'hroc'henn. Hag e roas ar samm d'e vab en eur lavarout d'ezañ mont d'e werza : « Ne c'hellez, emezañ, kaout da bried maouez all ebet nemet an hini a roio d'it kroc'henn an dañvadez hag ar pezh a dalv. N'ac'h eus ken eta goulenn digant an holl vaotezed, rei d'it « kroc'henn an dañvadez hag ar pezh a dalv. »

Antronoz e kimiadas ar mab, gant kroc'henn an dañvadez. Mont a reas eus an eil penn d'egile d'ar marc'hallec'h en eur c'houlenn piou a rofe d'ezañ ar c'hroc'henn hag ar pezh a dalveze. An holl gwiitbunan a reas goap outañ. Distrei a reas d'ar gêr ha lavarout d'e dad n'en devoa kavet den ebet da asanti rei d'ezañ eun dra bennak en digoll. « Dao eo d'it adarre mont warc'hoaz en heñchoù », eme an tad. Mont a reas antronoz gant an hevelep komzou. Dont a reas eur plac'h yaouank d'ar feunteun da garga dour. E welout a reas hi d'an eil devez : Mont a reas davetañ en eur lavarout d'ezañ e roje « ar c'hroc'henn hag ar pezh a dalveze : Kemer a reas ar c'hroc'henn, tronc'ha reas dioutañ ar gloan, en eur restaol da vab Goban « ar c'hroc'henn hag ar pezh a dalveze. » (da lavarout eo netra.) Distrei a reas ar mab d'ar gêr ha rei da Choban da c'houzout e oa en em gavet gantañ eur plac'h yaouank he devoa roet d'ezañ « ar c'hroc'henn hag an dalvoudegez anezañ. — Hec'h anaout a rafez ? » eme Choban « — Nann avat, tamm ebet, » eme egile.

Ha Goban kas kelou da holl bla'ched yaoutank ar vro e rafe eur banvez. Pa voe echu ar pred da greis'eiz, e chouezas eun tantez. Pa flaminas an tan ruz, e reas d'an holl bla'ched yaouank en em lakaat endro d'an tantad hag e choulennas outo ha tommech e oa bet d'ezo eun dro bennak all a-raok beza war-dro an tan mañ. Pep hini a lavaras na oa ket bet, betek ma voe graet ar goulenn ouz eur plac'h hag a lavaras : « Eur mouch eus avel ar c'hreisteiz a zo tommech eget holl dantadou Iwerzon. » Sellout a reas Goban outi ha gwelout e tenne

d'ezañ. War an taol e ouezas en devoa adkavet e verc'h : « Te eo a fell d'in, emezañ, ret eo d'it dimezi gant va mab. » « — Mar deo dao d'in dimezi gant da vab, emezi, sed amañ war-bouez petra : ma sav biken diemgleo etrezomp, eo ret ma c'hellfen dibaba en ti tri samm a draou d'in, da gas ganeñ. » « — Mat ar stal, emezañ, rei a ran va ger d'it. » Neuze eñ eureujas gant e vab, hag a-henn nao miz he devoe eur mab. Goban e gare a-greiz e galon. Gant an amzer evelato e savas trouz etrezo, hag o veza ma felle d'ezhi kaout an trec'h, ez eas droug e Goban betek lavarout d'ezhi mont er-maez eus an ti. « M'am argases, emezi, eo ret heulia an emgleo asantet. » « — Ne viran ket ouzit, emezañ. » Neuze e lavaras d'he fried : « Deus, ha sav a-c'haoliad war va c'hein. » Hag hi e zougjen, evit en em zizamma dioutañ en tu all d'an nor : setu he bec'h kenta. Hag e teuas endro, e kemeras he mab, d'e lakat ivez er maez : hennez a voe he eil bec'h. Dont a reas endro eur wech all c'hoaz hag e kemeras kement a arc'hant ha ma c'hellas dastum : ar re se a voe he zri bec'h. Goban, pa welas ez ae an traou war an tu se, a lavaras d'ezhi distrei d'ar gêr ha ne gomzas mui hiviziken diwar-benn an deñvalaenn se.

Eun devez e teujod da glask Goban hag e vab da vont da sevel eul lez eus ar c'haera evit n'ouzon mui pe zen a-zoare. An den se avat en devoa c'hoant da lazza Goban hag e vab kerken savet al lez ganto, da virout na vefe biken savet er bed a-bez eur c'hastell heñvel ouz e himi. Goban a roas e c'her da zont. Antronoz ez eas eus ar gêr. Mont a rajont gant an hent a gase d'al lec'h ma tlee ar maner beza savet. Ne oant ket aet pell c'hoaz, pa lavaras Goban d'e vab e oa ret d'ezañ berraat e hent. Ar mab a en em lakaa da redek ken buan ha ma c'helle. Goban avat a lavaras d'ezañ distrei d'ar gêr, hag e tistrojont o daou. Goban a oute ervat diwar neuze n'he devoa e wreg roet ali ebet d'ezañ. Antronoz ez ajont adarre en heñchou ha Goban a lavaras c'hoaz d'e vab berraat e hent : « Gwir, ne c'hellan. » « — Distro d'ar gêr, eme C'hoban. » Rak gwelout a reas buan eur wech all c'hoaz n'he devoa e wreg roet ali ebet d'ezañ. Dre se e tistrojont d'ar gêr en eil devez : « Gwer-c'hez Vari ! eme wreg mab Goban, petra zo ta ma tistroit evelse ? » « — Ne ouzon dare, eme ar mab, nemet va zad

en deus lavaret d'in e ranken berraat an hent. » « — Mat, emezi, ma lavar heñvel d'it warc'hoaz, stag da gonta d'ezañ eur marvailh. Eun ali, a roant d'it c'hoaz, arabat d'it hen ankouaat : e kement lec'h ma vezi pa'z pezo kuitaet ar gêr, laka atao ar merc'hed diouz da du. » Setu an ali a roas d'ezañ. D'an trede deiz, pa en em lakajont adarre en hent, Goban a lavaras eur wech c'hoaz d'e vab e ranke berraat an hent. Hag ar mab staga gant e gontadenn. Goban a ouezas war an taol he devoa e wreg graet skol d'ezañ ; hag e voe laouen. Neuze ez ajont d'al lec'h ma oa eul lez da sevel. Eun dijentil a a zeuas da gaout Goban hag a c'houlennas outañ ha prest oa da sevel ar c'hastell. Goban a lavaras ya. « Gra-hen d'in, eme an dijentil, e-doare na vo ket gelllet kaout e bar. » « — Hag e rin, eme C'hoban. » Boulc'ha a rajont o labour o daou, an tad hag ar mab. Ar mab a zeuas koun d'ezañ eus an ali he devoa roet e wreg d'ezan abarz loc'h, hag a en em reas brao-tre diouz merc'hed yaouank an ti. Da unan anezo e roas e c'her da eureuji ganti kerken hag echu ar c'hastell. Ar plac'h a zeuas eun deiz d'e gaout : « Siouaz ! siouaz ! emezi, c'houi ha Goban a dle beza lazet kerken ha ma vo echu al lez, da virout ma ne vefe goude se hini all er bed par d'ezañ. Rak pa vezot maro, den ne c'helle sevel eur c'hastell bravoc'h eget heman. Evez a vo eta taolet ouzoc'h da virout na c'hellot kimitiadi pa vo echu ar c'hastell. » Dibuna a reas ar mab da C'hoban kement he devoa ar plac'h yaouank lavaret d'ezañ. En deiz, avat, ma edo al lez o vont da veza echu, e teuas mestr ar c'hastell da gaout Goban hag e c'houlennas outañ ha peursavet oa. Goban a respontas ez oa tost da vat nemet ne c'helle ket kas e labour da benn hep kaout eur benveg en devoa lezet er gêr : « M'am bije, hennez, emezañ ne vije kastell ebet er bed ken kempenn hag heman. Ret eo d'in kas va mab. » « — Arabat eo, eme an dijentil, va mab va-unan a gasin. Ano ar benveg, avat, a ranki lavarout d'ezañ. » « — Mat, eme C'hoban, lavarout a rin d'ezañ an ano se. » Dont a reas neuze d'e gaout mab an dijentil, a lavaras d'ezañ edo o vont da glask ar benveg. « Mat eo, eme C'hoban ; ar vaouez a gavi er gêr e roio d'it. Lavar d'ezhi e raer eus ar benveg se : « tro a-enep tro, kroummenn a-enep kroummenn. »

Neuze ez eas mab an Aotrou gant e hent. Mont a reas da gaout merc'h Goban ha lavarout d'ezhi ar pez a ranked rei d'ezañ. « Mat eo, emezi, kemer-heñ, te d'untan ; en arc'h vras emañ aze war laez. » Pignat a reas ha digeri an arc'h : « Ne welan netra, emezañ. » « — Doue emañ, emezi, klask mat. » Soubla a reas dounoc'h ; pa welas hi edo evelse war wint, e krogas en e dreid hag hen stlapas en arc'h : « Gortoz eun tammig, emezi, m'am bo bet ar pez a fell d'in. » Hag e vorailhas an arc'h. Tremen a reas eno mab an aotrou an noz penn-da-benn be-

hag hemañ a zistroas da di e dad. Goban ne oa ket distro pell a oa, pa gouezas klafiv. Chom a reas en e di ha ne guitas ket e wete. E verc'h-kaer a lavaras eun deiz d'he gwaz e ranke mont da gamb e dad da c'houlenn outan pe-mas edo ar bed gantañ. Pa voe aet er gamb, e dad a c'houlennas hag eun dra bennak a nevez en devoa da lavarout d'ezañ. Nann, eme d'ezañ e vab, ha pa voe er-maez e wreg goulenñ petra en devoa lavaret an tad d'ezañ : « Netra n'holl, emezañ, met goulenñ en deus ouzin hag eun dra bennak a nevez an boa evi-

Mer'h Goban a grogas en e dreid hag hen stlapas en arc'h !

tek an deiz war-lerc'h. Hopal a reas eus strad an arc'h war ar vaouez e ranke kaout eur begad paper, ma c'hellfe skriva d'e dad edo dalc'het eno betek ma tistroje Goban hag e vab d'ar gêr. P'en devoe an aotrou al lizer, Goban hag e vab a c'helle beza dienkreiz. Deut d'ar gêr, e lezjont da vale an aotrou yaouank,

tañ. » « — Ma c'houlenn henvel ouzit warc'hoaz, eme ar wreg, lavar d'ezañ ez eo kouezet Kastell « Baile an Clair » en e boull en noz tremenet. » Evelse e reas. « Mat, eme C'hoban, n'oa ket koulskoude da goueza, peogwir am eus lakaet maen war vaen a-led, ha maen war vaen a-sav etre daou vaen. » Ar mab a gontas

d'e wreg ar peñ en devoa an tad lavaret d'ezañ. Gouzout a rae en taol mañ penaos e save kestell ken plomm en o sav. Fellout a reas d'ezañ c'hoaz e lakaat da lavarout p'hini ar gwella eus an darnvezion p'enn. Dre se e lavaras d'he gwaz antronoz : « Pa 'z da welout da dad hizio, lavar d'ezañ emañ aotronez ar c'hab ouz e r'fudi. » Evelse e lavaras ar mañ d'ezañ : « O ! eme c'hoab, ar c'helenn kriet gant an avel eo a saludan. » Neuze e ouezas hi e oa hennez ar gwella danvez p'enn da sevel tiez. Nebeut goude e varvas Goban. Douaret e voe el lec'h a rae anezañ ar « c'hree'h kaecet » hag a zo mikammed bale diouz Gallway.

Setu echu va danevell, tudjentil. Met ma ro an dud enorus ma 'z oc'h aotre d' d'hen ober, an bezo eur marvailh all da ginnig d'oc'h warc'hoaz da noz. « Eur gontadenn v'rao eo », eme unan eus ar wazed, en eur sevel er vann e va-

zig evit skei damantus gant al levran gwenn e-harz e dreid. War an taol e teuas endro d'eun itron gaer. Ha pep gwaz a skoas gant e levran, hag al levran e savas en o sav, troet e Itronnez, Er voger a-gostez e tigoras an nor ha pep gwaz ha pep maouez a stouas dirak mestrez an ti. Mont a rajout ermaez war o fouezig, en eur ober ardou, pep gwreg e-kichen he gwaz, evel moant deuet. War o lerc'h-an nor a serras anezhi hec'h-unan. Neuze e teuas ar porzier da ginnig da Ziarnuid eur goan a-zoare. P'en devoe hemañ predet, ar porzier e gasas d'e wele. Diarnuid a gouskas mat, tremen a reas an deiz war-lerc'h evel en derc'hent. Ne welas den a-zoare ebet, na perc'henn an ti, na den, nemet ar porzier. Ne c'hellas na toulla kaoz gantañ na kaout digantañ sklaerijenn war al lec'hioù hag an dud.

M. KERFROUDENN.

GWENNEG AR BREZONEG.

An Dr Ezel, Douarnenez 50 lur ; an A. Mazeas, Kernilis, 100 lur ; an A. Lec'hvien Kemper-Gwezennec, 20 lur ; an A. P. A. Philppon, Scaux, 100 lur ; an A. Guivare'h, Landerne, 50 lur ; an Tad Tanguy, Pont-Château, 5 lur ; an A. Jezequel, Trémaouezan, 20 lur ; an A. Capitaine, Loc-Maria, 35 lur ; an Dell Le Mercier, Penn-af-Founteun, Trevezeg, 20 lur ; an A. Moisan, Plounerin, 20 lur ; an Dr Dujardin, Lokournan, 20 lur ; an A. E. Chevillotte, Brélès, 70 lur ; an Dr Rousseau, Naoned, 20 lur ; an A. Alanik al Louarn, Kemper, 120 lur ; an A. R. Audic, Paris, 20 lur ; an A. Fave, Kemper, 20 lur ; an A. Poulichet, Gourin, 50 lur ; an A. Nedelec, Lesneven, 20 lur ; an Dr Le Breton, Bourbrac, 20 lur ; an A. Jezequel, Bohars, 20 lur ; an A. Chaloni Calvez, Lesneven, 50 lur ; an A. de Parcevaux, Plouzane, 70 lur ; an A. Rest, Kerederh, Lambazellec, 20 lur ; an A. Taldir-Jaffrenou, Keraez, 20 lur ; an A. J. Guedec, Kerzein, Gwitevede, 20 lur ; an A. Péron, Molenez, 50 lur ; an A. Y. Bizien, Pluzunet, 10 lur ; an A. Riou, Montainville, 50 lur ; an Dr Dorval, Pouldreuzic, 20 lur ; an A. Merrien, Lanhouarne, 25 lur ; an A. Guellec, Eusa, 30 lur ; an A. Rozec, Drev-Nevez, 10 lur ; an A. Graff, Kraozon, 20 lur ; an A. Roux, Brasparts, 70 lur ; an Dell M. a Germenguy,

25 lur ; an A. Merser Erm, Dinard, 20 lur ; an A. Andreo Guilcher, an Naoned, 25 lur ; an A. Abgrall, Gwinevez, 20 lur ; an A. Dyèvre, Paris, 25 lur ; an A. Y. Bonvallet, Angers, 10 lur ; Yaouankiz Langoellan, 30 lur ; R. Plouzane, 25 lur ; an A. Gouzien, Kemper, an A. Gourvil, Plouarzel, 20 lur ; an A. J. J. Lepetit, Logoneh, 10 lur ; an Dell M. ar Gall, Parc y Der, Foullouenn, 20. ac. Guivare'h Lanurvan, 50 lur.

SKODENNOU AR BLEUN-BRUG.

An A. P. Mocaer, Carantec, 25 lur ; an A. Y. Mocaer, Carantec, 25 lur ; an A. Saout, St-Goazec, 25 lur ; an Tad Tanguy, Pont-Château, 5 lur ; an Dell M. Gourlaouen, Douarnenez, 25 lur ; an A. Capitaine, Loc-Maria, 25 lur ; an A. Brinquin, Loqueux, 25 lur ; an A. J. Bouedec, Pielauff, 25 lur ; an A. Pichon, Kemper, 25 lur ; an Itron a Sant Per, Sant Brieg, 500 lur ; an A. Maze, Landunvez, 10 lur ; an A. Peron, Molenez, 25 lur ; an A. Riou, Montainville, 100 lur ; an Dr Maury, Cleuder, 20 lur ; an A. Saout, Sant Goazec, 25 lur ; an A. Jezequel, Trémaouezan, 20 lur ; an Dell M. a Germenguy, 25 lur ; an A. C. ar Merser Erm, Dinard, 50 lur ; an A. Dyèvre, Paris, 25 lur.

Karout a ralemp embann eun niverenn gaer evit Pask !

Hor skoazellit d'hen ober, en eur rei :

"Gwennege ar brezoneg"

Evit pinvidikaat hor brezoneg

DASTUMOMP AR BRUZUN
Eil rollad eus « Bruzun » dastumet gant an Aotrou Peron

person Sant-Nic :

- 254. — **CHARGULI** (en bigoudennie) ; Sabardi (St-Nic) = monter en grains
- 255. — **VAR E VLEUD** = bien en train, ex. : n'ema ket war e vleud.
- 256. — **SLEDA** = se multiplier.
- 257. — **EPAD AN DEIZ DOUE** = la journée durant.
- 258. — **KORF TRO, KORF SOUNN** = paresseux.
- 259. — **TINTA AN OFREN** (guiska an ofern St-Nic) = sonner la messe.
- 260. — **LIOU AR GRAMPOUEENN GENTA** (en bigoudennie) = mauvais teint, teint brouillé, ex. : liou ar grampouenn genta a zo v'arnan.
- 261. — **BOURRA** = se plaindre.
- 262. — **IMPIA** = questionner indiscretement, d'où le nom Impier.
- 263. — **EN EM DARLASKA** = se torturer, remuer pour calmer une déman-gaison.
- 264. — **DEFREJOU (St-Nic)** = démarches.
- 265. — **EUR BOULH** (en bigoudennie) = un bel homme ; eur voutbez ou eun dékenn = une belle femme.
- 266. — **DROCH** (en bigoudennie) = tête légère d'où drocherez = sottise.
- 267. — **AMPORT** = étourdi.
- 268. — **CHICARDI** (en bigoudennie) = agacer, d'où le nom chigarder ; à St-Nic on dit ezezi qui a également le sens d'environner.
- 269. — **FOGASI** = vanter ; fogaser = vantard.
- 270. — **INTANVEZ YANN AR BEO** (en bigoudennie) = veuve joyeuse ; la femme à laquelle s'applique cette expression, est en réalité veuve puisque son mari est mort, mais elle se console auprès d'un autre homme oubliant facilement la mémoire de son conjoint.
- 272. — **DISKARRA** = faulxer ; gouremen-hi = crier.
- 273. — **DIGRAGET EVEL EUR YAR GLOCH** = se dit de quelqu'un qui est tout surpris et regarde avec de grands yeux.
- 274. — **RAMPET EVEL EUR GILHOR** se dit de quelqu'un qui se tient les jambes écartées.
- 275. — **SAV DA VRAGOU** = dale'h mat = esto vir.
- 276. — **BEG CHOPIN** = buveur.
- 277. — **SEVEN** ou lammelek = enjouée, légère (e bro Pont n' abad).
- 278. — **CHISTROUENN** = faiseuse d'em-barras.
- 279. — **BEG FIGUS** = bouche difficile.
- 280. — **BEG MENNMENN** = capricieuse.
- 280. — **BIDIEZ** (de bida, le bouc) = la chèvre.
- 281. — **HENNIK** = chèvrete.
- 282. — **GLAO-STOK** = pluie qui tombe avec violence.
- 283. — **GLAO-KEMENER** = pluie douce et fine.
- 283. — **NEA (NEZA) E ZAE = OBER E DALAROU** = être proche de la mort.
- 284. — **KOUIGN-SEGAL** = femme de rien.
- 285. — **E VERN-VIHAN VAR E GEIN** se dit d'un homme bossu, voûté.
- 286. — **CHICHANT** (empl. en bigoudennie et à Gouezec) = gai, jovial, ex. : chichantoc'h eo, il est moins triste, il est plus gai.
- 287. — **KRONCHET** = accouté négligement, affalé.
- 288. — **HEJA E GIG** = maigrir.
- 289. — **SOUBENN MANSONER** = soupe épaisse.
- 290. — **FLOKENN** = trop grand, ample.
- 291. — **FLAC HOTA** = tripatouiller.
- 292. — **AN DOUR ROUZ** = la sueur, ex. : dont a rai an deuz rouz dioutan.
- 293. — **ENEBREZ** (très usité en bigoudennie = physionomie).
- 294. — **EUR VOREDENN** (eun drailh a St-Nic) = une base humaine.
- 295. — **Pa vez erc'h var an douar** = Ne vez na tomm na klouar

Pep-hini 'n deus e zi
Ha lod all daou ha tri

Devez gwener
Devez peaver

Gwall fall e tle beza eur weunn
Pa n' e'hell ket see'ha he ruskenn

Fall ' rank beza eun oan
Pa ne zec'h ket e c'hloañ

Deute en deus roët hag a rai
Amzer v'rao da neb a c'hortoio

J.-L. PERON

« Belesen Breiz-Izel, va c'heureurdeur, heulhit skouer an A. Peron ; dastumit ar gerioù brezonek implijet en ho parrez, ha n'eus ket ano anezo en hor geriadurioù. En ano hor yez, bennoz Doue d'oc'h ».

RENER • FEIZ HA BREIZ •

PAJENN AR MESTR-SKOL

Gant lorc'h.

Lorc' ha fouge a dlefe beza e pep hini n'hanomp gant hor Brezoneg.
HOR YEZ EO !
ENE HOR BREIZ.

Eur vez, eun dizenor e vefe d'omp hen disprizout, hel lezel da vervel.
Disenti a rafemp ouz pevare gourc'hemenn Doue.

Piou a lavaro, n'eo ket enori ar gerent, derc'hel d'ar yez a vez bet desket war barlenn ar vamm ?
Eur gourc'hemenn striz u zo bet roet d'omp : *deski ar brezoneg er skol*, Mall e oa...

Dalc'homp d'ezan gant lorc'h.
Greomp hor c'hentel vrezonek bep sizun. Arabat d'hi hini ebet, klask digareziou evit tremen e-biou.

Ar re ac'hanomp — ha niiverus omp — a zesk ar brezoneg dar vugale, o deus gwelet pell 'zo, ar blijadur a ra se d'ar Vretoned vihan. Sur oun eo ar mare-se, eus ar sizon, ar gwella evito. *Lorc'h* ha *fouge* a vez enno gant o *leor brezonek* : ra vezo kement-all enomp-ni.

Eur sellig a-drenv

Kemerit niverenn ziweza « Feiz ha Breiz » hag az-gwelit an nebeudig kente-liou a zo eno evidoc'h. Chomet e oamp as-sav, war an 12vet kentel.

Kendalc'homp

Kentel 13. — Bez ez eus lizefennou hag a zo heñvel a-walc'h diou ha diou :
« K, g » — « p, b » — « t, d » — « s, z »

Kaleoc'h. avat, eo ar genta eus an diou lizefennou-se, ha biotoc'h pe dousoch an eil. — Dre vras, lakaet e vez an eil lizefenn, da echi an anioù, hag ar genta, er gerioù all : *brug, arak, mab, pep, tad, palat* — *kroaz, degas*.

Gerioù a zo, evelato, ha n'int ket anioù hag a zo blot (douce) o lizefenn ziweza, en abeg d'ar-gerioù deveret diouto (mots dérivés) : *Ped*, a zo eun d'ennañ, abalamour ma ro : *pedl, pedenn*... *Kred*, a ro :

Kredi, kredenn. — Goustad, a ro : *gous'adik*...

Anioù-gwan a zo (des adjectifs), evel *koz, ruz, druz, nevez, kriz*, a gener eur « z », e-lec'h « s », o veza ma teu al lizefenn-se diwar ar « Ch ». Gwenediz a lavaro atao : *koh, ruh, druh, neveh, krih*... E Kerne ne vez ket distaget ar z-se alies : *ru, dru, neve*...

Grit d'ar bugel distaga mat lizefenn ziweza eur ger : *kalet* (kalette) ; *parrez* (parreze) ; *komzit* (komzitte) ; *treut* (treute)...

KENTEL 14 — ilh — ill.
Ar gerioù gallek « bille » ha « ville » n'o deus ket an hevelep distagadur (prononciation), daoust d'ezo da veza skrivet heñvel. E brezoneg e raez eur c'hennu etre an daou son-se : « bille », « ville ».

Evit ar son kenta e vez implijet ilh, hag ill evit an eil.
Teurel evez, koulskoude, e vez distaget ilh, en eur rei al lizefenn « l » muioc'h da santout eget e galleg.
Ar gentel-mañ ivez, a vezo mat he lenn alies-alies.

KENTEL 15 — « y ».
Al lizefenn « y » e brezoneg, a zo eur genonenn (consonne). Sini, pe skei a ra war ar vogalenn a vez atao war he lorc'h ma ra ganti eur silabenn hepken : *Ya, Yar, Yei, Yen*... ha n'eo ket : *I-a, I-ar, I-er, I-en*.

Implijet e vez, evelato, e amzer-da-zont (futur) verbou a zo, e-giz vogalenn : *lakay* (laka-i) ; *ray* (ra-i), en eur silabenn.

KENTEL 16. — « Gw » — « W ».
Amañ e krogomp gant euf gentel eun tammig dioc'h. Taolit evez mat ouz ar reolennoù I ha 2 hag o displegit d'ar vugale sklera ma c'hellot, evel ma ouzooc'h hen ober.

I. Gwerenn (gouereñn), ar woren (ar woren). Met Tregeriz a lavaro : ar *gouereñn* — gwir (gouir) ; eun dra wif (vir) ; ouir e Treger...

II. Gwazed (gouazed) ; ar wazed (ouazed) ; gwasa (gouassa) ; ar wasa (ouassa)...

III. Taolit evez ouz « war », hag ar gerioù diveret dioutañ : *war* ; *var*, e Leon hag e Kerne. Treger, avat, a lavar atao : *ouar*.

KENTEL 17. — ñ : ññ, eñ, ññ, ññ.
Distagadur ar gentel-mañ a zo da veza studiet piz. Betek-hen eo bet boazet ar

bugel da zistaga al lizefenn « n » : an : an-ne ; en ; ene ; ene...
Deskit d'ezañ bremañ e tle al lizefenn-mañ chom divouez (muette) pa vez warni eun dildenñ, hag e tle ar vogalenn a zo en he raok beza distaget dre ar fri.

Distaga (prononcer) amañ, evel ar ger gallek : « charmant », - oman, evel ar « présent » - houman, evel « pouvan » - gantañ, evel « pensant » - lann, evel « lance » - heñvel, evel « étincelle » - kuñv ; n'eus e galleg son ebet da rei hemañ ; eun « u » eo da veza distaget dre ar fri.

II. Distaga : an hañv, evel e galleg : « un an ». E Kerne e lavarer : an hañv. Al lizefenn « v » ne vez distaget tamm ebet : *litanv* (ditaon) - *kuñv* (kaon) - an neñv (an nê, distaget dre ar fri ; an neñv e Kerne) - *bleuñv* (bleu, distaget dre ar fri). « va » ne vez ket distaget tamm ebet.

KENTEL 18. — E pep ger e weler amañ, diou pe deir genonenn lorc'h-ouz-lorc'h, ar pe z weler ket kalz e galleg. Ret eo rei mat da intent, pep hini eus ar c'hensonennou-se.

Eur pennad yezadurez

Ar ragano gourfenger "or"

An holl a oar e c'heller aoz e brezoneg raganoioù nevez en eur staga raganoioù gourfenger ouz an araogennou.

Da skouer an araogenn evit a ro evid-ou, evid-out, evit-an, evit-i, evid-omp, evid-oc'h, evit-o, pour moi, pour toi etc... Araogenn hag ataget outi a zalch plas ger-rener ar frazenn ; mar deo ar ger-rener-se resis n'eus nemet lakaat ar ger « e-unan » war-lorc'h an araogenn. Da skouer : Il travaille pour lui-même ; labourat a ra evitan e-unan.

Met war deo ar ger-rener d'itesis pe-naos trei ar frazenn ?

Kemeromp al lavarenn c'hallek-mañ :
Ordinairement on travaille pour soi.

E Kerne ez eus eun doare da ziplega hag a denn d'ar galleg, ne daer ket d'an displegaded-gouzanv di'hour a gaver e brezoneg ; ar ger gallek « on » a vez troet gant « an den » pe « eun » hag e lavarer :

Peurvuia e labour an den (pe e labour eun) evitan e-unan. « an den » pe « eun » a reer gantan evel gant eur ger-rener resis.

Met eun doare all a zo ha n'eo ket bet implijet nemour gant ar skrivagnerien hag a gaver koulskoude alies war muzellou ar vrezonerien. Diwar ar reolennoù eo savet ha gant ar ragano gourfenger — or e ve graet ; evit a ro evid-ou, evid-out, pour moi, pour toi met ivez evid-or : pour soi.

Al lavarenn roet da skouer uheloc'h a vez distaget evel-hen e brezoneg mat :

Peurvuia e labourer evid-or an unan. Quand on travaille pour soi :
Pa vezer o labourat evid-or an unan.

Pa onez ar bugel an 18 kentel-mañ, e vezo gonest da lenn mat ar brezoneg.

Diwar neuze e vezo gallet e lakaat da lenn an eil lodenn eus al lev. Gwelout a reot e teuo gantañ « Ka-naouenn an alchoueder » pajenn 35, evel en eur c'hoari, eun tamm brao gwelloc'h eget n'eus forz pe seurt lennadenn c'hallek.

Gant ma reot eun hanter eur vat a vrezoneg bep sizun, e vezo ret d'oc'h tri maz da vihana, evit gwelout an 18 kentel en o fez.

Ret e vezo, avat, goudezo, distrel war-ruo alies.

HAG AR GERIADUR A ZO EN TRE-DE LODENN ?

Ar geriadur-se, a c'hello beza roet d'ar vugale da zesk, a lodennou bihan, labourat, dek pe bemzek ger, bemdez. Talvoudus bras e vezo zoken, evit deski galleg.

Kenavo an niverenn a zeu, ha da c'hortoz, bech' atao d'al labour ! gant lorc'h, evit Done ha Breiz.

Ar Skolier.

personnes viennent à vous (à soi) il n'est pas convenable de les éconduire trop vite. Plaidé le egedor a gaver ; on trouve plus riche que soi. Araozor e kerz ar skeud : l'ombre avance devant soi. Pa vez eur c'holc'hed vlot diadannor : quand on a un matelas souple sous soi. Ober vad endro d'eor : faire du bien autour de soi.

KELEIER AR MIZ

HOR OHENVOZIOU O KLASK REPU.

Bezomp m'adeleus e kenver tud ar c'hêriou a rank tec'het war ar maez a-raok ar bombezadegoù ; meur a hini anezo n'o deus mui na ti nag oz ! Eün drouez !

SUL AR BREZONEG.

Gant skozell Kenverieuz ar Brezoneg Eskopti Kemper ha Leon, savet a nevez 'zo dre urz an Aotrou 'n Eskob, e vezo graet, e Cleder, d'ar 7 a viz meurza zeu, kenta Sul ar Brezoneg, gant kenstrivadegoù displega, prezeg, kana ha c'hoari.

XXXvet GOUEL AR BLEUN-BRUG.

Ar re o deus c'hoant da gemeret perz e kenstrivadegoù ar Bleun-Brug a gavo o danvez e Feiz ha Breiz miz genver diweza, p. 242.

Ar Fe o deus c'hoant da gemeret perz e kenstrivadegoù ar c'hoant a c'houlenno toniou ar c'hantikou evit soprano, alto ha tenor, ouz an Dimezell Gen. de Kermenguy, m'ar Kerouzeré, Sibiri dre Gastell-Pol.

FRANKIZIOU BREIZ.

150 vloaz a zo bet d'an 30 a viz genver diweza ma varvas Markiz ar Rouerie. Hen eo a savas eur Gevredigez Vreizek, evit difenn frankizioù Breiz, diskaret gant Dispac'herien 1789.

BEZ YANN V

Ker an Naoned he deus roet 5.000 lur, evit bez Yann V ; ar gêr-se n'he deus ket bet a vez o tiskouez emañ e Breiz. Hor c'houeka goure'hennou da Guzul Ti-Ker an Naoned.

EUREUJOU.

Dan 30 a viz kerzu eo bet eureujet, e iliz ar Vadalen, e Paris, ar **A. Baron Pichou-Longueville**, gant an Itron Harjes.

D'an 30 a viz genver eo bet eureujet, e iliz an Itron Varia douget d'an nenv, an **A. Yann Sicaud**, alvokad, gant an dimezell **Anna Mari Baltier**.

Feiz ha Breiz a ginnig d'an dud nevez-se e wella goure'hennou.

GINIVELEZIOU

Annaig ar Floc'h he deus ar blijadur da gemenn d'oc'h ginivelezh he breur **Bihan Fanch Reun**, e Dinan, d'an 30 a viz genver 1943.

Hoel Caouissin a zo surus bras o temenn d'oc'h gannidigez e c'hoar vilhan **Isault**, e Landerne d'an 28 a viz c'houevrer 1943.

Hor gwella goure'hennou d'ar gerent, ha buhez hirr d'an daou Breizadig-se.

Ar pezh a gaser **ganeor** a gaver : on trouve ce qu'on emporte. En em glevout etrezor eo ar gwella. Pa vez prez warnor e reer labour fall alies.

Setu aze euf binvidigez eus hor vez hag a ve mat d'omp en em vataat ânez.

V. FAVE.

KANVOU.

D'an 12 a viz genver eo bet beziet, e Coray, an **A. Bihan**, noter, eun difennour mat e oa dar brezoneg.

D'an 13 a viz genver eo marvet, e Bourglas-Reine, e kichenik Paris, en e nao bloaz ha pevar ugent, an **A. Adrien de Carne**, Rener a enor Kovredigez broadel Breiz. Pemzek pezh c'hoari ha tri ugent en devoa savet e brezoneg.

An **A. Fur**, dean skol ar Gwir e Paris, maro e Evry-Petit-Bourg, d'an 21 a viz c'houevrer.

Eur studiaden, eus ar c'henta, savet gantan war gwirioù ha dleadou ar Frans e kenver Breiz, a glozas Studiadeneg Bleun-Brug Plougastell, er bloaz 1937.

Doze ra bardono an tri Breizad mat-se. D'an 22 a viz c'houevrer eo be beziet e Landerne, an **A. Y. Korhel**, unan eus labourerien m'ulez Bro-Leon ; unan eus e labourioù diweza, a oa Feiz ha Breiz genver. Chouec'h vloaz war n'ugent n'en devoa ken !

BREURIEZ AR FEIZ

Liziri Breurieuz ar Feiz, Ebr-el-Gwengolo 1942, o tisklaeria an aluzenou roet gant Eskopti Kemper ha Leon, er bloaz 1941, a ro da anaout ez eus bet savet, er bloaz-veze-se, en eskopti, eun aluzen a 1.058.029 lur, euid ar visionerien hag ar pezh a ze eur blijadur hag eur gentel, war an hevelep tro eo gwelet eo ar parrezioù brezonek, ar parrezioù brokusa ; Tyegzou, 3 lur 41, dre zen ; Sant Divy, 8 lur 21 ; Landrovarzec, 7 lur ; Treouergat, 6 lur 16 ; Gwirpovel, 5 lur 35 ; Kersent-Plabennec, 5 lur 11 ; Coat-Meal, 5 lur 03 ; Lamber, 4 lur 38 ; Lanrivore, 4 lur 33 ; Plouguin, 4 lur.

EVIT BEZ YANN V.

An **A. Guivarc'h**, Landerne, 50 lur ; an **Tad Tanguy Pont-Château**, 6 lur ; an **A. Maze**, Landunvez, 10 lur ; an **A. Peron**, Moienez, 25 lur ; an **A. Riou**, Montainville, 10 lur.

LEORIOU AR BRIZONIDI.

An **Tad Tanguy Pont-Château**, 10 lur ; an **A. Maze**, Landunvez, 30 lur ; an **A. Merrien**, Lanhoussigné, 20 lur ; an **A. Dyèvre**, Paris, 20 lur.

EMBANN.

Klask a reomp an niverennou-mañ eus Feiz ha Breiz :

1921 — Ebr-el, Eost, Gwengolo, Here, Du, Kerzu, 1923 — Gouere, Here, 1925 — Kerzu, 1926 — Genver, 1927 — Mezeven, 1928 — Genver, Meuz, Ebr-el, Mezeven, Gwengolo, Du, Kerzu, 1931 — Ar bloaveziad a-bez, 1940 — Genver.

Paet mat e vezint. Skriva da Youenou, 20 Stred Waldeck-Rousseau, Roazon.

DANEVELLIGOÙ WAR BREZONEGERIEÑ

Roparz Hemon en e brezegennou skingomzet gant **Radio Breiz war « Tud hon eus anavezet »** a gonte d'omp eur pennad a zo, danevelligoù diwar o fenn hag a vezo lennet gant plijadur :

« Geriadur an Ao. Ernod »

An hini a dlee bezan rener **Gwalarn**, a yeas da welet, e Paris, pa oa studier yaouank, an **A. Emil Ernod**, gouiziekl bras war ar yezou keltiek :

« Edo d'an ampoent o labourat, a lavaras d'in, eme **R. Hemon**, war eur geriadur brezonek-gallek. An hini eo a dlee bezan embannet e ti Prud'homme e 1927. Eur bern goloioù-lizer melen a oa a stlabez war an daol dirazan, leun-kouch a dammou paper a bep ment, trouc'het ha roget n'eus forz penaos.

« War an tammou paper-man, « emezan », eman merket gerioù va geriadur nevez ! »

Sabatuet e chomis. « Penaos », a sonjis, « e c'hell heman dont a-benn da sevel eun oberenn a c'houlenn kement a urz hag a aked gant paperou ken diskempenn ? »

Lavaret eo bet d'in abaoe e labourer **Emil Ernod** diwar envor dreist-holl. Hen kredi a-walc'h a rafen. Rak eun hevelep dervez ha ni o kaozeal diwarbenn e lev'r braz « Geriadur ar Brezoneg-Krenn », ha me o klemm pa ne gaven ket tra pe dra al lev'r-se, respontas d'in raktal :

« War ar bajenn-man-pajenn e kavot ar pezh a glaskit ». Hag e roas d'in niverenn ar bajenn difaz war an taol.

CARMEN HA MANON E KELC'H KELTIEK PARIS

Pa oa c'hoaz studier e Paris, **R. Hemon**, a zampredre ivez evel kement Brezoneger divroet, **Kelc'h keltiek Paris**, renet neuz, gant kalz a ampartiz gant **A. Eujen Regnier**, — Doue r'e bardono —

« Tud a bep seurt, eme **R. Hemon**, am eus gwelet en e di. Ar reolenn en doa dibabet oa rei tegemer mat d'an holl. Eur wech en em gavis eno gant eur paotr hag eur plach yaouank, a ganas d'omp. — e gallek, amat eo — unan eur pennad eus **Manon**, eglise eur pennad eus **Carmen**. Pa voent aet kuit, **Eujen Regnier**, en eur c'hoarzin, a lavaras d'in :

« Na vezit ket souezet. A-benn eur miz, an daou-man a gano toniou eus ar vro, e brezoneg. Evelse o fakan holl : o lezel a ran da zibunan pezh a gavont brao. Neuze e teskan d'ezo karout traou bravoc'h. Euruz oc'h c'hoaz pa n'oc'h eus klevet nemet **Carmen ha Manon**. Traou iskisoc'h am eus me klevet. »

AN IWERZONAD HAG AR BREIZAD

An Iwerzonad **Lord Mac Giolla Bhríde**, brudetoc'h e Breiz dindan an ano **Lord Ashbourne**, marvet warlene e **Compiègne**, en devoa eur gasoni iskiz ouz ar zaoneg, yez mac'homerien e vro. Morse ne goueze eus e vuzellou eur ger e yez **Shakespeare**. Ha setu aman penaos e teuas **Roparz Hemon** da veza deuet fall d'ezan :

« Aet e oan da **Zulenn**, emezan, gant Bretoned all d'eur C'hendalc'h Hollgeltiek. Eno e kelis gant **Lord Ashbourne**. Kentan tra a lavaras d'in a voe : « C'hoari Bretoned, arabad d'eoeh aman klask komz saozneg. Diskouezit da dud ar german ez eus yezou all estreget ar zaoneg milliget. Komzit brezoneg etrezoc'h, ha gant tud ar vro-man, komzit gallek, me ho ped. »

Va c'hredi a c'hellit, n'hor boa c'hoant ebet da gomz gallek, dreist-holl dirak **Dulenniz**, a oa re dechet da ober « the little Frenchmen » a'chanomp. Eur brezegenn a ris e saozneg e skol-veur **Dulenn** diwarbenn Breiz. Biskoaz n'oun bet pardonet gant **Lord Ashbourne**, ha ne skrivas d'in goude nemet lizerou bihan ha berr, da gemenn d'in ar pezh en doa da gemenn ha netra ken.

Taolit evez ouz prizioù nevez koumanantou " FEIZ HA BREIZ "

O veza ma ya pep tra war geraat atao, ret eo bet d'eomp kreski priz hor c'houmanantou evit ar bloaz 1943 :

30 lur.

Koumanantou strollet, pa gemerer d'an nebeuta 5 niverenn : 25 lur ar goumanant.

Ar c'hresk-se, fizians hon eus, ne viro ket ouz hol lennerien da nevezi o c'houmanant, rak 30 lur n'eo ket kalz a dra c'hoaz e kenver prizioù traou all zo.

Ha bezomp laouen pa c'hellomp kenderc'hel gant hor c'helaouenn, ken rouez eo deuet ar paper da veza.

En em unanomp evit ma chomo an trec'h gant ar brezoneg.

FEIZ HA BREIZ.

Kas an arc'hant d'an Ao. Yann-Vari PERROT, rener " Feiz ha Breiz "
Scrignac (Finist.) C. C. P. 21.802 Roazon (Rennes)

KERENT,

MISTRI HA MESTREZED-SKOL :

Ho pugale a vezo laouen gant :

Koanta Kelaouenn
a zo evit bugale Breiz

KOUMANANTOU :

6 miz : **22 lur.**

3 miz : **12 lur.**

Niverennoù-skouer a vez kaset
evit netra.

LOLÉ, 7, straed Lafayette - LANDERNE

